

**EFSA – РАБОТНА ГРУПА ПО КОМУНИКАЦИИ
ТЕХНИЧЕСКИ ДОКЛАД**

**Управление на процеса отнасящ се до идентификацията на нововъзникващите
рискове: Направени изводи и следващи стъпки**

*European Food Safety Authority, Piloting of process for emerging risk identification:
Lessons learnt and next steps: Supporting publications 2012:EN-310(39 pp.).
Available online: www.efsa.europa.eu/publications*

EFSA, Парма, Италия, 31 юли 2012 г.

Групата е сформирана с цел определянето на нововъзникващи рискове. Тя е отговорна да координира дейностите на EFSA по установяване на компетенциите свързани с идентифицирането на нововъзникващите рискове. Това дава възможност на оценителите на риска за по нататъшни изследвания, които евентуално биха довели до пълна оценка на риска и управление на риска в последствие и евентуално да разработят и приложат подходящи предпазни или ограничаващи риска мерки.

Процесът по идентифициране на нововъзникващи рискове е разработен през периода февруари 2010 г. и май 2012 г.

Той включва:

- 1. Изпълнение на оперативна програма за идентифициране на нововъзникващи рискове;**
- 2. Оценка на избраните източници на информация;**
- 3. Въвеждане и изпитване на инструменти за събиране и филтриране на информация от практическо значение;**
- 4. Утвърждаване на мрежите за обмен на информация;**
- 5. По-нататъшно развитие на методическа рамка.**

I. Над 2200 въпроса предимно от системата за бързо предупреждаване за храни и фуражи и научната литература, са оценени ползвайки метода на експертна оценка. Идентифицирани са специфични въпроси и за тях са предприети последващи действия. Те включват 4 проекта; проучване на появата на афлатоксини в зърнени култури, дължащи се на изменението на климата; събиране на данни за консумацията на енергийни напитки с целева група млади хора; проучване на бъдещото влияние от въвеждането на омикс (геномните) технологиите при производството на храни и

фуражи с последваща оценка на риска и идентифициране на нововъзникващи рискове; подходи за оценка на рисковете за здравето на човека в следствие на излагането му на множество химични замърсители за здравето на пчелите и отслабването на пчелните колонии; инструменти и методи ползвани при нововъзникващи рискове и оценка на опасността от химични смеси; колебания на обемите от стоки и цените при търговията, водещи до нововъзникващи рискове. Информацията от последващите действия се изготвя с цел да допринесе за изясняването, дали тези въпроси наистина са нововъзникващи рискове.

II. В тази пилотна фаза е била оценена ползата от информация относно идентифицирането на нововъзникващите рискове, получавана от пет основни източника (RASFF, медии, научна литература и данни за търговия и цени). Идентифицирани са приоритетно въпросите от научната литература, тъй като информацията от RASFF и търговията е по-трудно приложима за целите на идентифицирането на нововъзникващите рискове. Прегледът на медиите има потенциал в специфични области като растителното здраве, здравеопазването на животните и генно модифицираните организми. Експертните консултации при събиране и анализ на данните от търговията и ценообразуването, с цел определяне движещите сили на нововъзникващите рискове са решаващи за окончателното тълкуване на резултатите при идентифицирането на нововъзникващите рискове.

III. Създадената работна група за събирането на данни за нововъзникващи рискове, е предложила процедура за определяне, оценка, степенуване и определяне на приоритетните източници на информация. За да се определи кои източници на информация са полезни, трябва ясно и конкретно да се поставят въпросите, тъй като пълен преглед на източниците на информация е неосъществим с наличните ресурси. Информационно-техническите средства са разработени и тествани за подпомагане събирането на информация. Имайки предвид, че инструментите предлагани от информационните технологии могат да предоставят голям обем от информация за кратко време, възниква проблема от претоварване с информация на експертите натоварени със задачата да оценяват и тълкуват данните. Тази база данни съдържа основна информация за оценяваните въпроси и взетите решения за последващи действия. Използването на шаблони и поддържането на база данни за нововъзникващите рискове ще помогне за създаването на стандартизирана процедура за идентифицирането на нововъзникващите рискове, включително и за отчитането и комуникация на съответната информация.

IV. Създаването на работещи мрежи за обмен на информация е от съществено значение за обмяната на опит, методи и данни за оценка на нововъзникващи рискове. За тази цел са създадени мрежа за обмен на информация за нововъзникващи рискове и консултативна група на заинтересованите страни относно нововъзникващите рискове. През първата година на работа акцентът е върху описанието на съществуващите системи и методологии, използвани за идентифициране на ново появяващите се рискове. Предлага се да се засилят връзките с международните организации и да се насърчи по-голяма ангажираност на страните членки при предоставянето на данни на EFSA.

V. Работната група по разработване на методологии за идентифициране на нововъзникващите рискове, предложи опростена, актуализирана рамка и няколко препоръки за подобрения на работата. Опитът показва, че събирането на полезна информация за възникващите рискове изисква високо ниво на експертни познания поради липсата на достатъчно данни, както и широки познания на всички текущи дейности на EFSA, с цел избягване на дублирането на работата. Предложено е да се създаде постоянна работна група, включваща експерти от EFSA, Научната Комисия и панелите и те да работят в тясно сътрудничество с оценителите на нововъзникващите рискове.

Въз основа на практическия опит системата показва потенциал за идентификация на информацията, която да доведе до откриване на нововъзникващи рискове. Полезни знания са натрупани в областта на събиране, оценка и филтриране на големи количества информация, свързани с нововъзникващите рискове и изграждане на мрежи за предаване на информация за нововъзникващи рискове.

Следващите стъпки включват създаването на постоянна работна група на Научния комитет за подкрепата на EFSA. Ще бъде засилен ангажиментът на държавите-членки и заинтересуваните лица с мрежите за обмен на данни и Консултативната група.

Изводи:

Извършената работа през този двугодишен пробен период показва няколко нововъведения, които водят до подобряване на процеса на идентификация на нововъзникващите рискове. В съответствие с направената оценка, този раздел има за цел да осигури изводите и препоръките относно възможните действия за по-нататъшното развитие на действаща оперативна програма за идентифициране на нововъзникващите рискове:

- През периода февруари 2010 г. – май 2012 г. е изпитан и доразвит процеса на идентификация на нововъзникващите рискове, но ефективността на изпитаната процедура трябва да се доусъвършенства;
- Повече от 2200 въпроса са оценени като е използван подхода на полуструктурна експертна оценка. Идентифицирани са специфични проблеми, за които са предприети последващи действия. Това включва 4 външни проекта, 3 работни групи, 2 доклада, биологични, химични проблеми, както и над 250 въпроса, подадени чрез системата за мониторинг на нововъзникващи рискове;
- Приоритетните въпроси, за които трябва да се предприемат действия, се определят основно при използването на информацията от мрежите за обмен на информация и научната литература. Другите източници за информация като RASFF, медиите, информацията за търговията и цените на стоките имат по-малко значение за процеса по идентификация на нововъзникващите рискове, въпреки че прегледът на печата има потенциал в специфични сфери като растителното здраве, здравеопазването на животните и генно-модифицираните организми;
- Имайки предвид, че инструментите предлагани от информационните технологии могат да предоставят огромно количество информация за кратък период от време възниква проблема от претоварване с информация;

- Използването на шаблони и поддържането на база данни за наблюдение на нововъзникващите рискове дава солидна база за разработването на стандартна процедура за идентификация на нововъзникващите рискове;
- EFSA има отделен екип за идентификацията на нововъзникващите рискове, но в тази задача се включват и всички научни звена на EFSA, както и свързаните с тях панели;
- Опитът на EFSA показва, че събирането на полезна информация за нововъзникващите рискове изисква високо ниво на компетентност поради липсата на достатъчно информация, както и необходимост от познаване на всички дейности на EFSA. Експертните съвети са недостатъчно използван ресурс за идентифициране на нововъзникващите рискове от EFSA. EFSA има достъп до голям брой експерти чрез своите панели и многото мрежи за обмен на информация;
- Тъй като задачата по идентифициране на нововъзникващите рискове е поставена на различни органи в ЕС, както и на трети страни, те си взаимодействат със съответните европейски агенции (напр. Европейската химическа агенция и Обединения изследователски център) и където е възможно с международни организации (ФАО и СЗО);
- Като се има предвид широкия спектър от области на знанието, които обхваща EFSA, естеството на идентификацията на нововъзникващите рискове и честото сблъскване с проблема за недостиг на информация и надеждност, структурният подход за експертна оценка се оказва най-подходящ за целите на идентификацията на нововъзникващите рискове;
- EFSA има законово задължение да споделя информацията за нововъзникващите рискове при храните и фуражите на европейско ниво. При обмена на информация за нововъзникващите рискове е необходима внимателна преценка на използваните термини. Терминът „нововъзникващ проблем“ може да е от полза за разграничаване на ранните сигнали за нововъзникващите рискове;
- Реалистична цел на всяка система за идентифициране на нововъзникващи рискове е да се ползва наличната информация с цел намиране на правдоподобни бъдещи сценарии и тенденции. Това позволява на оценителите на риска и мениджърите да са готови да се ангажират с бъдещите предизвикателства;

Препоръки:

- Научният съвет и панелите трябва да имат водеща роля в предложената рамка. Предложено е да се създаде постоянна експертна група включваща експерти от научния съвет и панелите, които да работят в тясна връзка със звеното, натоварено с идентификацията на нововъзникващите рискове;
- Проблемните въпроси трябва предварително да се договорят преди избора на източници на информация, които да бъдат проучени;
- Предлага се да се засили ролята и участието на европейски и международни организации в системата за обмен на информация за нововъзникващи рискове, както и да се насърчи по-голямото участие на заинтересуваните страни чрез консултативната група на заинтересуваните от нововъзникващи рискове страни;

- За да се избегне претоварването с информация и да се улесни анализа, за предпочитане е да се обменя информация вече идентифицирана от други организации /напр. от мрежата за обмен на информация между страните членки и панелите на EFSA/, а не да се прави анализ на суровите данни;
- С цел да се достигне един по-голям хоризонт на наблюдение и един по-целенасочен подход, експертите от панелите на EFSA, трябва да бъдат включени в ранните етапи на процеса. Това може да се окаже един ефикасен начин за откриване на области, които все още не са разглеждани от EFSA;
- За да се оползотвори най-добре информацията постъпваща от идентификацията на нововъзникващите рискове се препоръчва резултатите от този процес на идентификация, да се оценяват и одобряват от научния съвет с оглед определяне на приоритетните действия от страна на Комитета за разглеждане на мандатите на EFSA;
- Предложената методологична рамка при идентифициране на нововъзникващи рискове следва да бъде допълнително тествана и доразвита в рамките на бъдещите дейности на EFSA.

Изготвил: д-р Светослав Стоев – главен експерт в Д-я „КРБДФЦ“ - ЦОР